

Данъчна политика

Георги Ангелов

19 април 2011

ЗАЩО ИМА ДАНЪЦИ?

Определение

Данък – безвъзмездно финансово задължение, наложено едностранно върху данъкоплатец от държавата, неплащането на което подлежи на принудително събиране и законово наказание.

РОЛЯ НА ДЪРЖАВАТА?

Защитна функция

Външни ефекти

Tragedy of the Commons

Свободни ездачи (free riders)

Държавна намеса при пазарни провали и публични блага

- Разлика между частни и обществени ползи/разходи
- Публични блага – неконкурентно потребление; липса на изключване (няма установени права на собственост)
- Информационна асиметрия
- Монопол

Но

- Коуз – ако няма транзакционни разходи, частни договори могат да решат проблемите
- Преодоляване на проблемите с предприемачество и технологии (кодирана ТВ, мобилни телефони vs. стационарен монопол)

И още едно но

- Държавен провал (примери)
- Публичен избор

Публичен избор

"Democracy is the worst form of government, except for all those other forms that have been tried from time to time."

Winston Churchill

(House of Commons speech on Nov. 11, 1947)

Публичен избор

- Малки групи със специални интереси
- Борба за непазарни ренти
- State/Regulatory Capture
- Бюрокрация
- Непредставеност на следващите поколения; политически бизнес цикъл и дефицити

Бюрокрацията не е безплатна

- Данъчна тежест
- Събиране на данъците
- Сива икономика
- Бумащина, опашки, наредби, регулации, формуляри
- Администрация, данъчно счетоводство и пр.

Лесен избор

Конкурентен пазар

vs.

Бюрократична държава
(комунизмът не работи)

Труден избор

Пазарен провал

vs.

Държавен провал

(няма лесно решение)

Алтернативи на държавно/данъчно финансиране

Концесия

Такси за услуги

Конкуренция

Пазарни стимули

Регулиране вместо финансиране

Редовен анализ и оценка на ефективност

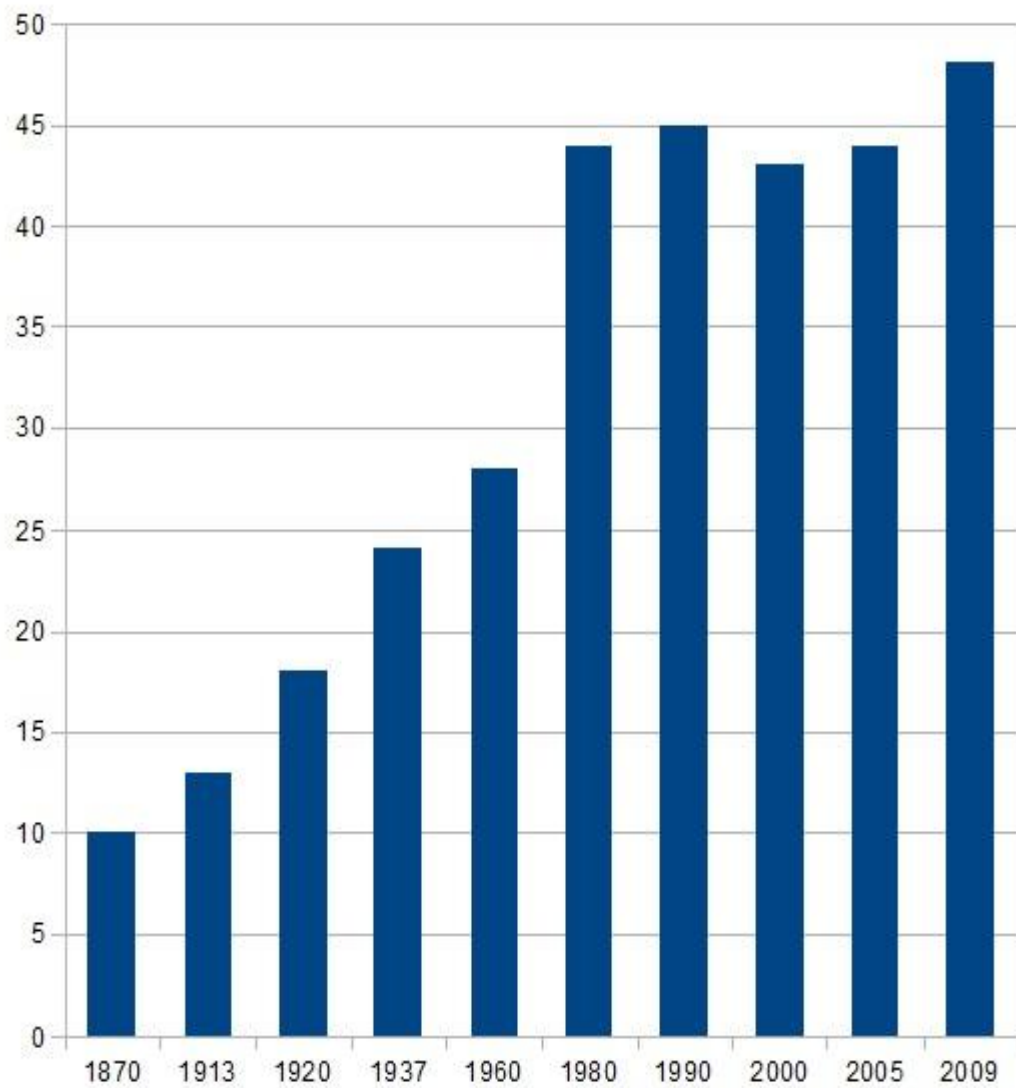
Патернализъм

Държавата се “грижи” за теб от люлката до гроба

Борба с бедността и безработицата
(успех?)

Ефекти и проблеми

Алтернативи

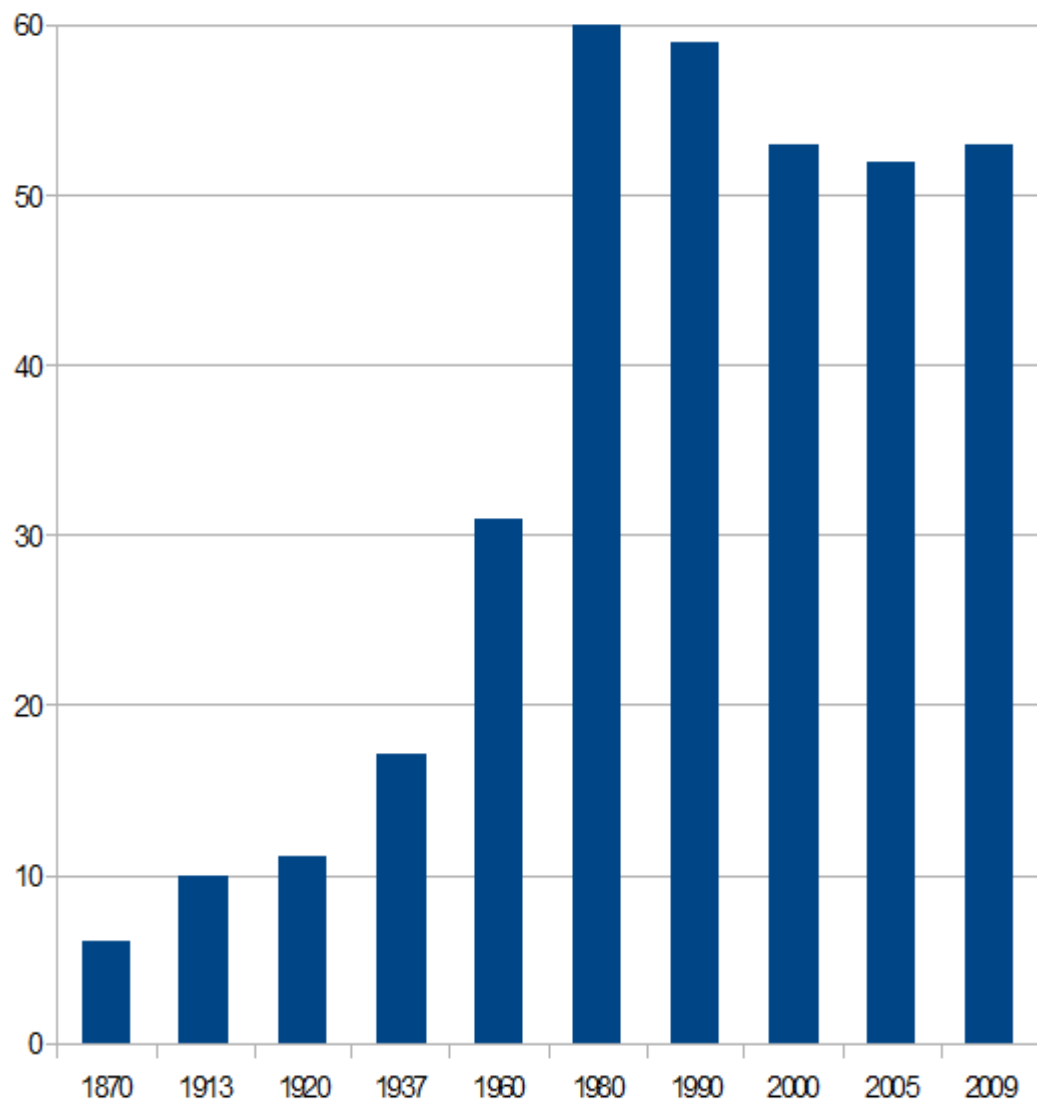

Бюджетни приходи

% от БВП

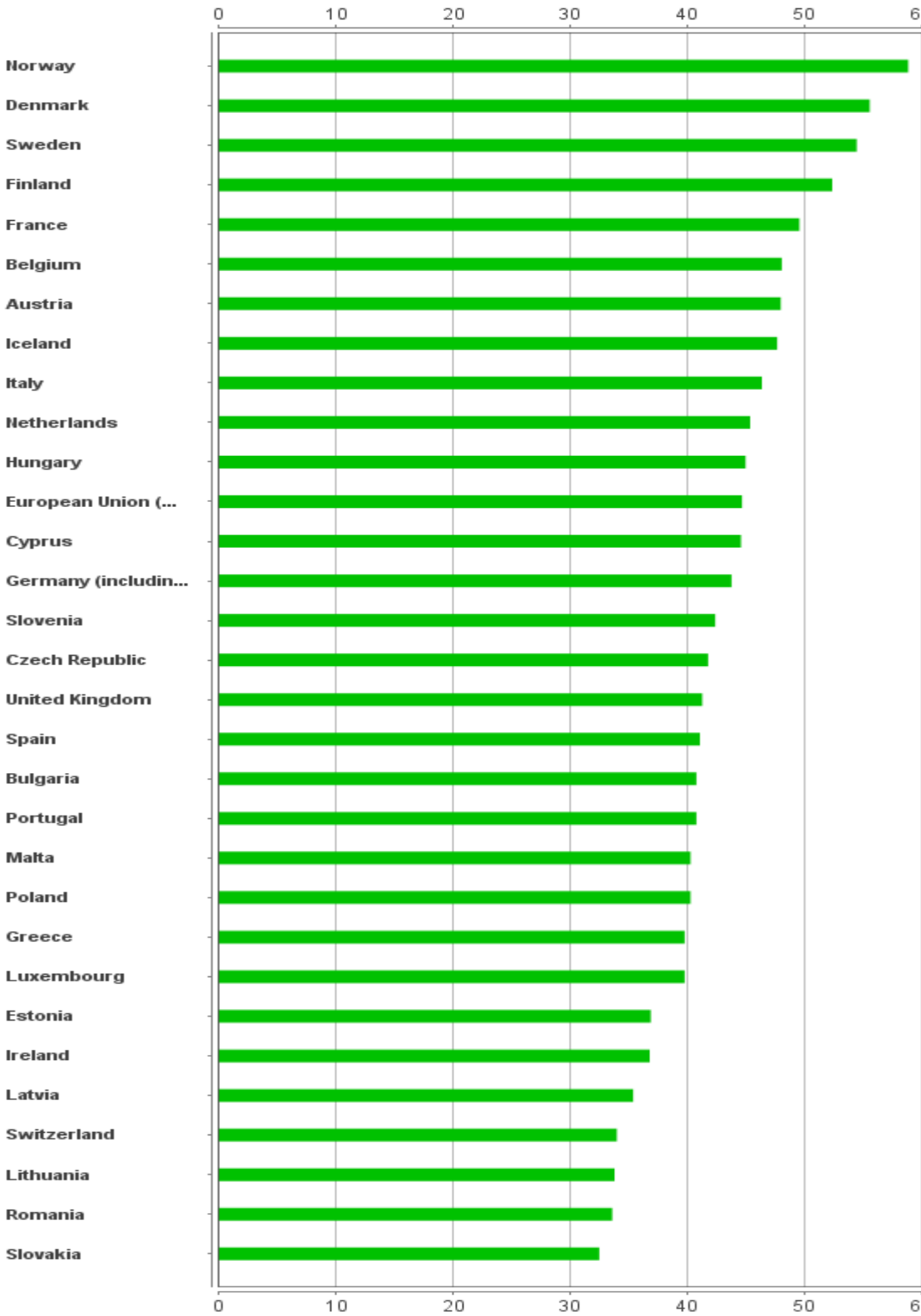
Развити страни

Огромната държава –
скорошно явление

Бюджетни приходи
% от БВП
Швеция

Огромната държава –
временно явление?

*Бюджетни приходи
% от БВП, 2007*

**Европа: държава
между 30 и 60% от
БВП**

Големи различия

GEO/TIME	2007
Denmark	5.5
Spain	4.3
Austria	4.0
Italy	3.7
France	3.5
Malta	3.4
Estonia	3.3
Ireland	2.9
Czech Republic	2.9
Greece	2.8
Germany	2.6
Latvia	2.6
Slovenia	2.4
Bulgaria	2.3
Poland	2.1
Lithuania	2.1
Cyprus	2.1
Hungary	1.8
Portugal	1.3
Luxembourg	0.0

*Държавни разходи за
болници*

% от БВП, 2007

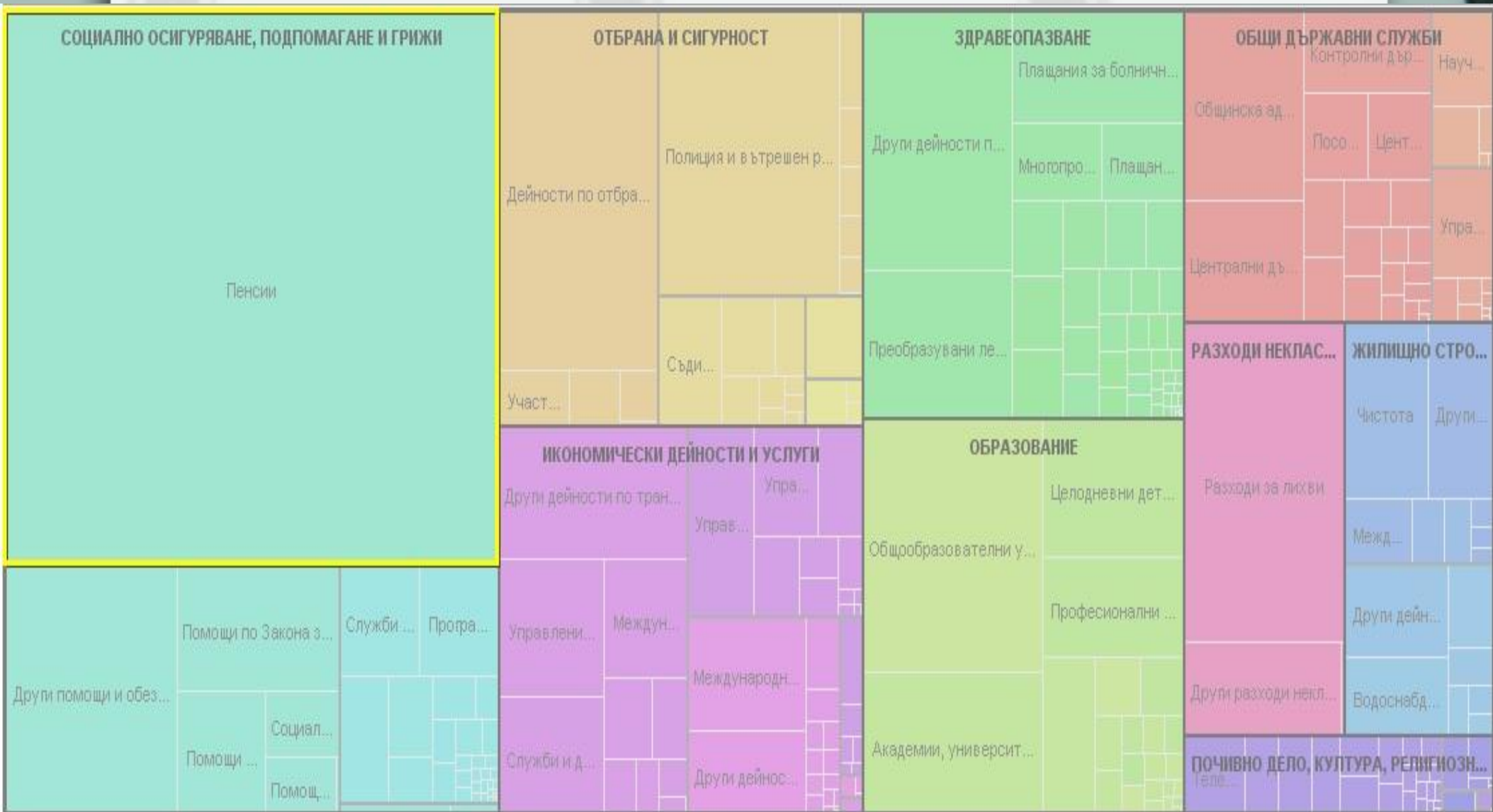
**Европа: огромно
разнообразие**

Няма общ модел

Всяка страна решава за себе си

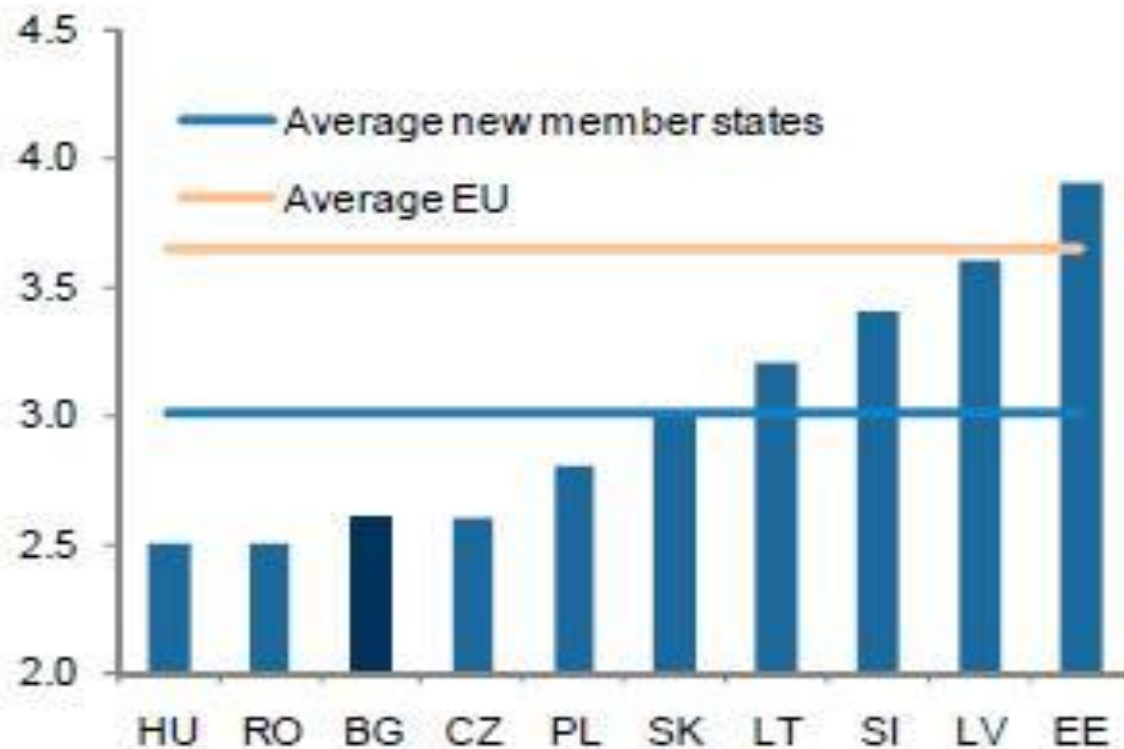
Важни са местните обстоятелства и цели

Българският бюджет

Праховосничество в бюджета

Figure 9. Wastefulness of Government Spending 1/

1/Survey with index ranging from 1 to 7 with lower values indicating higher wastefulness.

Source: World Economic Forum, "Global Competitiveness Report 2007-08".

Данъци и ефективност

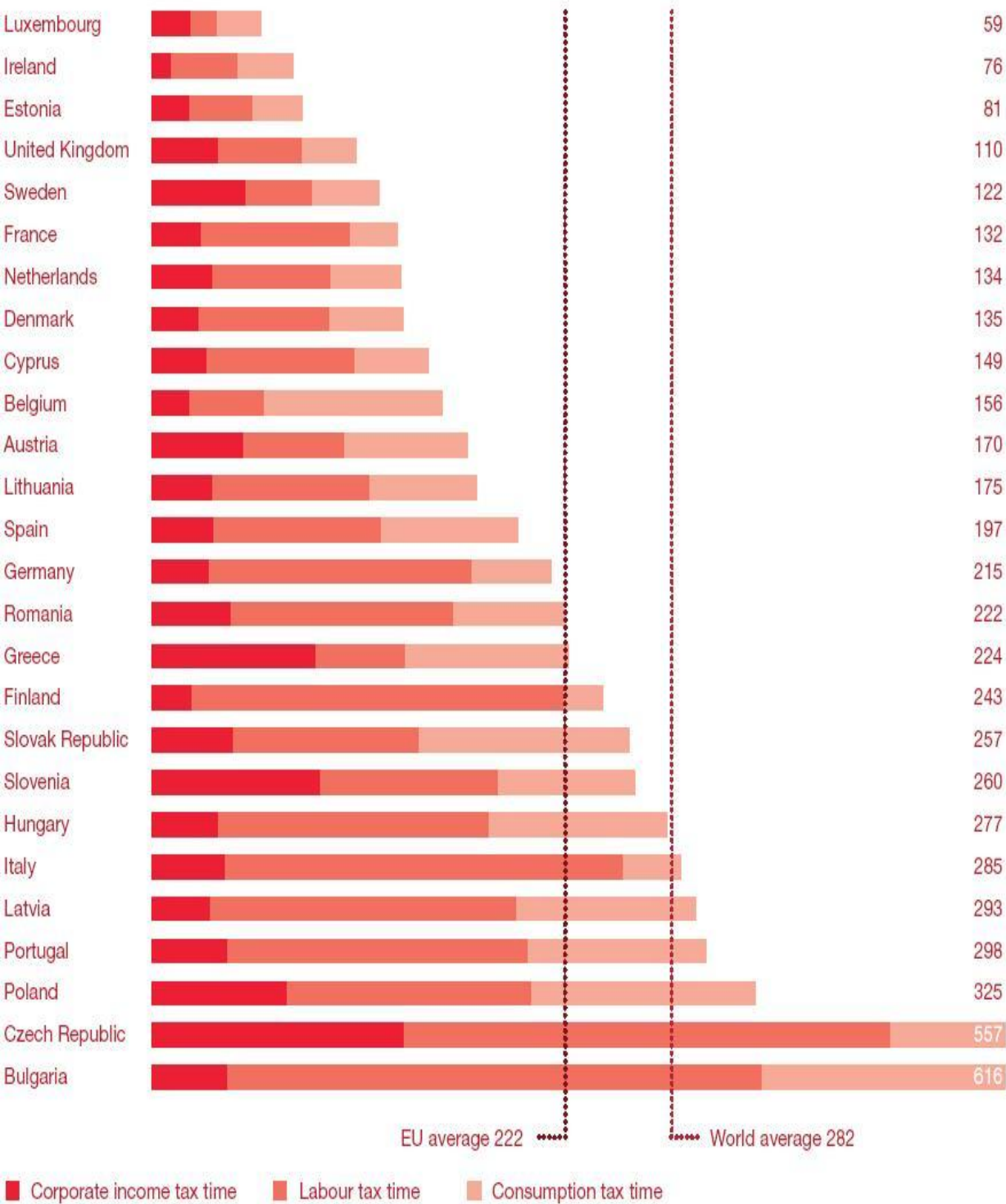
Ефективност

Две данъчни системи

Събират еднакви приходи

Едната създава по-малко
административно и икономическо бреме

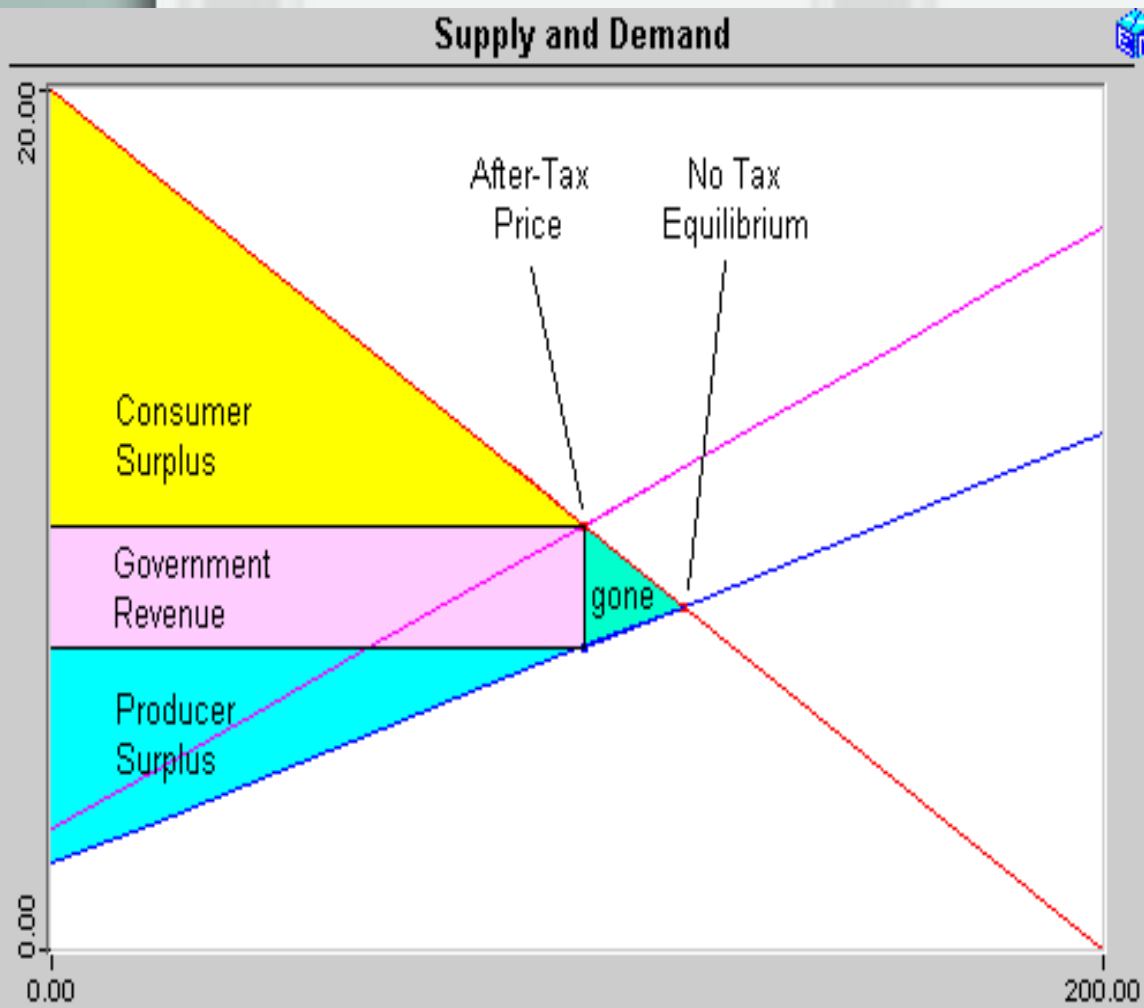
Number of hours to comply across the European Union

Административно бремене на данъците

- ◆ Време
- ◆ Процедури
- ◆ Опашки
- ◆ Формуляри
- ◆ Наредби
- ◆ Разходи
- ◆ Персонал
- ◆ Адвокати
- ◆ Съдилища...

Мъртво данъчно бреме

Данъците
изкривяват
стимулите

По-малко
производство,
труд, инвестиции

Загуба на
благосъстояние

Мъртво данъчно бреме

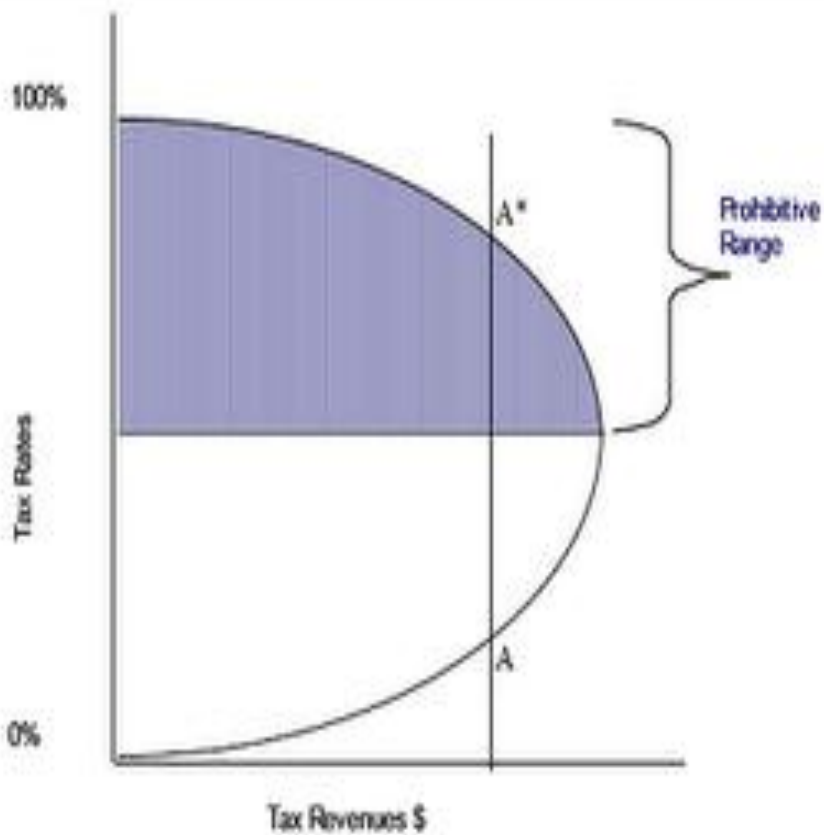
Feldstein, M. (1996) "How Big Should Government Be?" National Bureau of Economic Research working paper 5868

Мъртво данъчно бреме:

165% от данъчните приходи

Крива на Лафер

The Laffer Curve

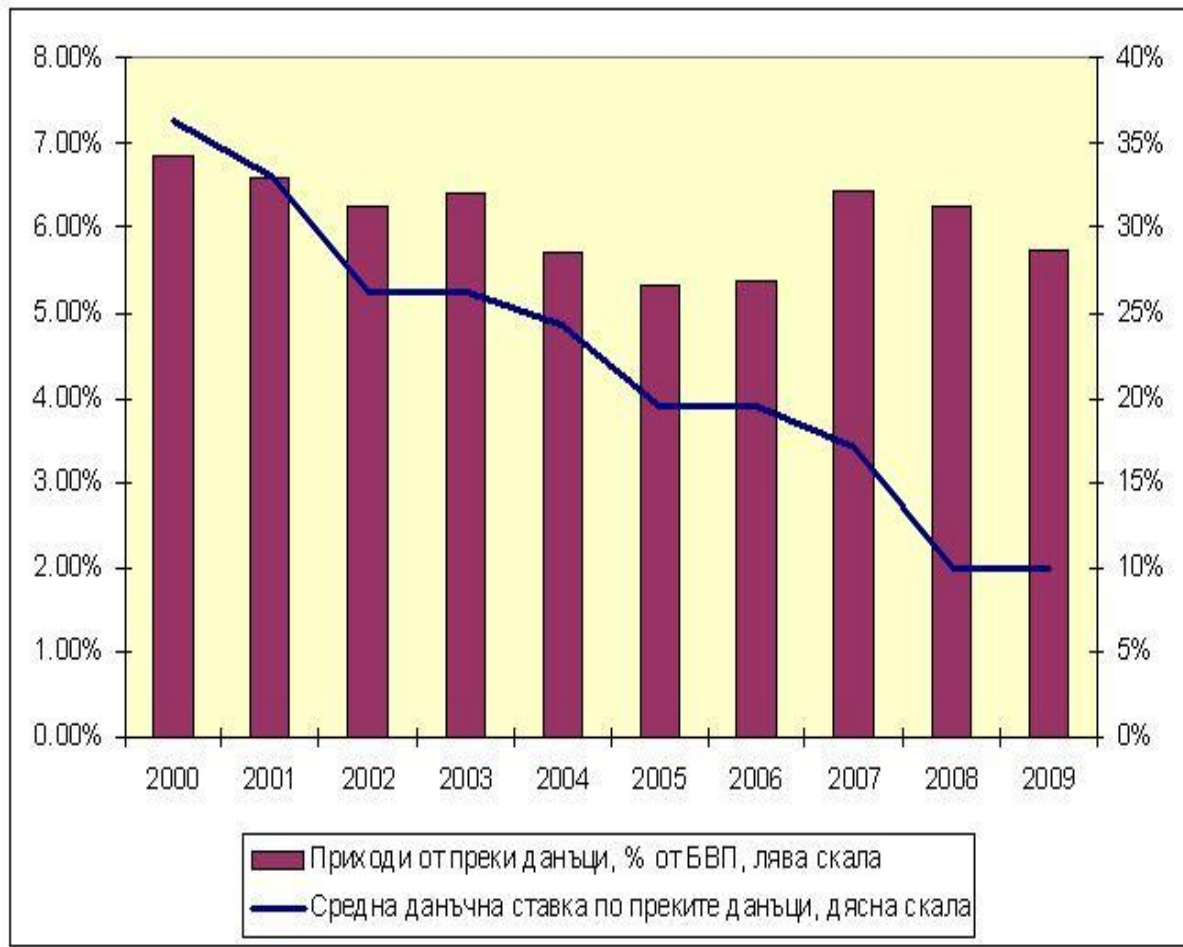
САЩ, 20-те години
на ХХ век

Едни и същи
приходи при 7% и
при 77% данък!

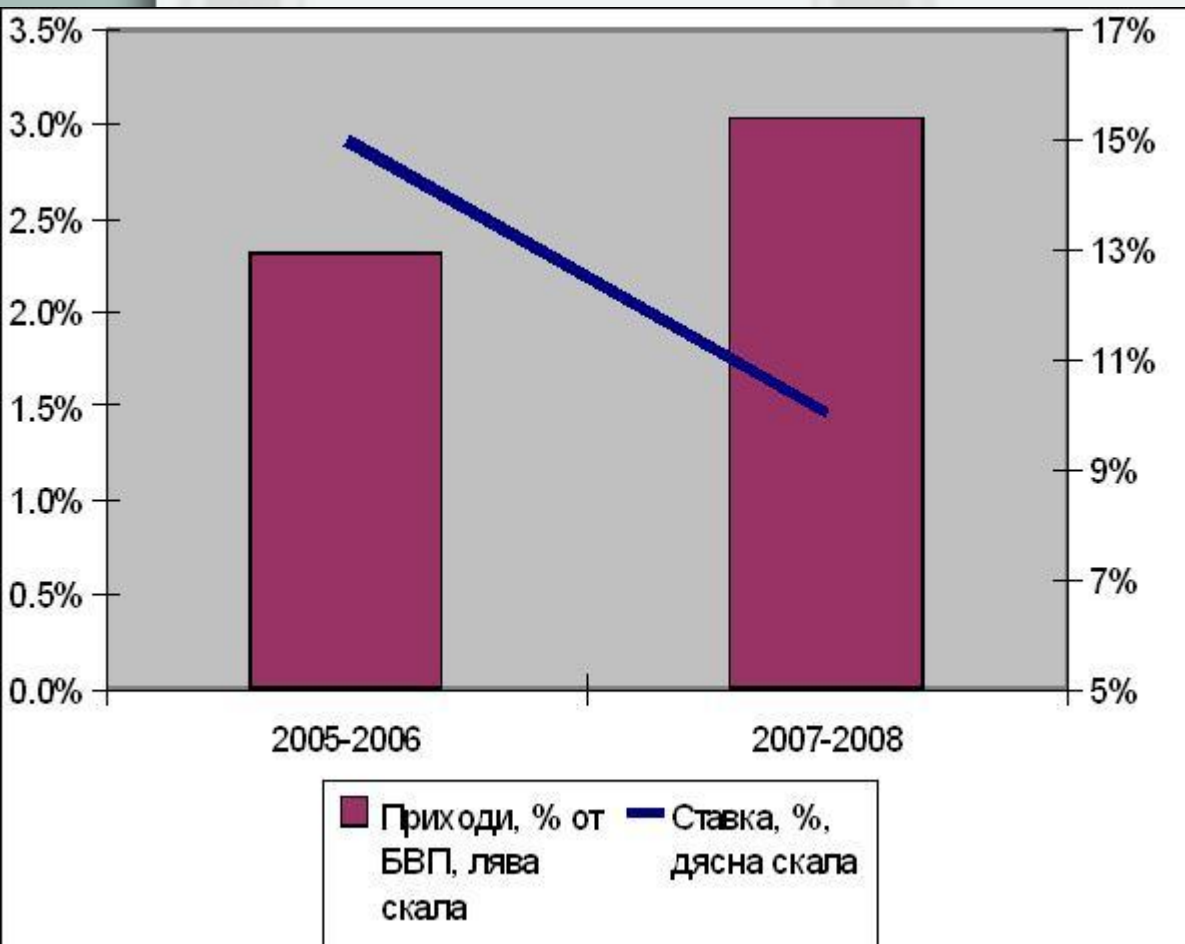
Крива на Лафер

България

Приблизително
същите приходи
при по-ниски
ставки на преките
данъци

Крива на Лафер

България

Повече приходи
при по-нисък
данък печалба

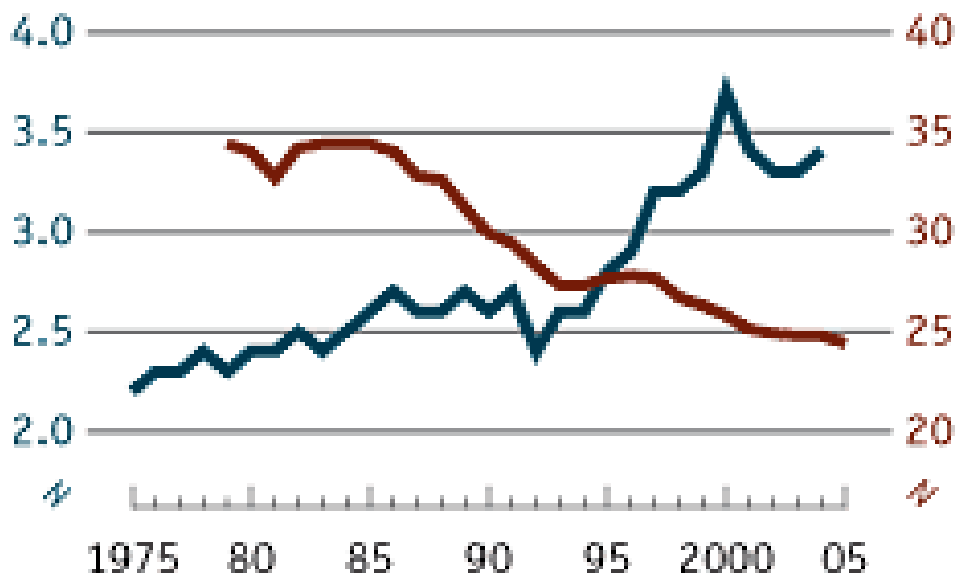
Крива на Лафер

More for less

Corporate-tax rates and revenues in developed countries

Corporate taxes,
% of GDP

Effective average
corporate-tax rate*, %

*Unweighted average

Sources: OECD; Institute for Fiscal Studies

4

The Economist

Повече приходи
при по-нисък
данък печалба

Крива на Лафер

По-добре ниски данъчни ставки

Преки или косвени данъци?

Преките данъци вредят повече на икономическия растеж

Косвените данъци имат по-малко негативни ефекти върху труд, спестяване, инвестиции, растеж

Преки или косвени данъци?

Робърт Лукас, Нобелов лауреат
президентска лекция АЕА 2003:

- ✓ Отмяна на данък печалба
- ✓ Компенсиране с други данъци
- ✓ 30 до 60% повече инвестирани капитали
- ✓ по-бързо икономическо развитие
- ✓ 2 – 4% по-високо годишно потребление

Преференции или широка данъчна основа?

Широка данъчна основа:

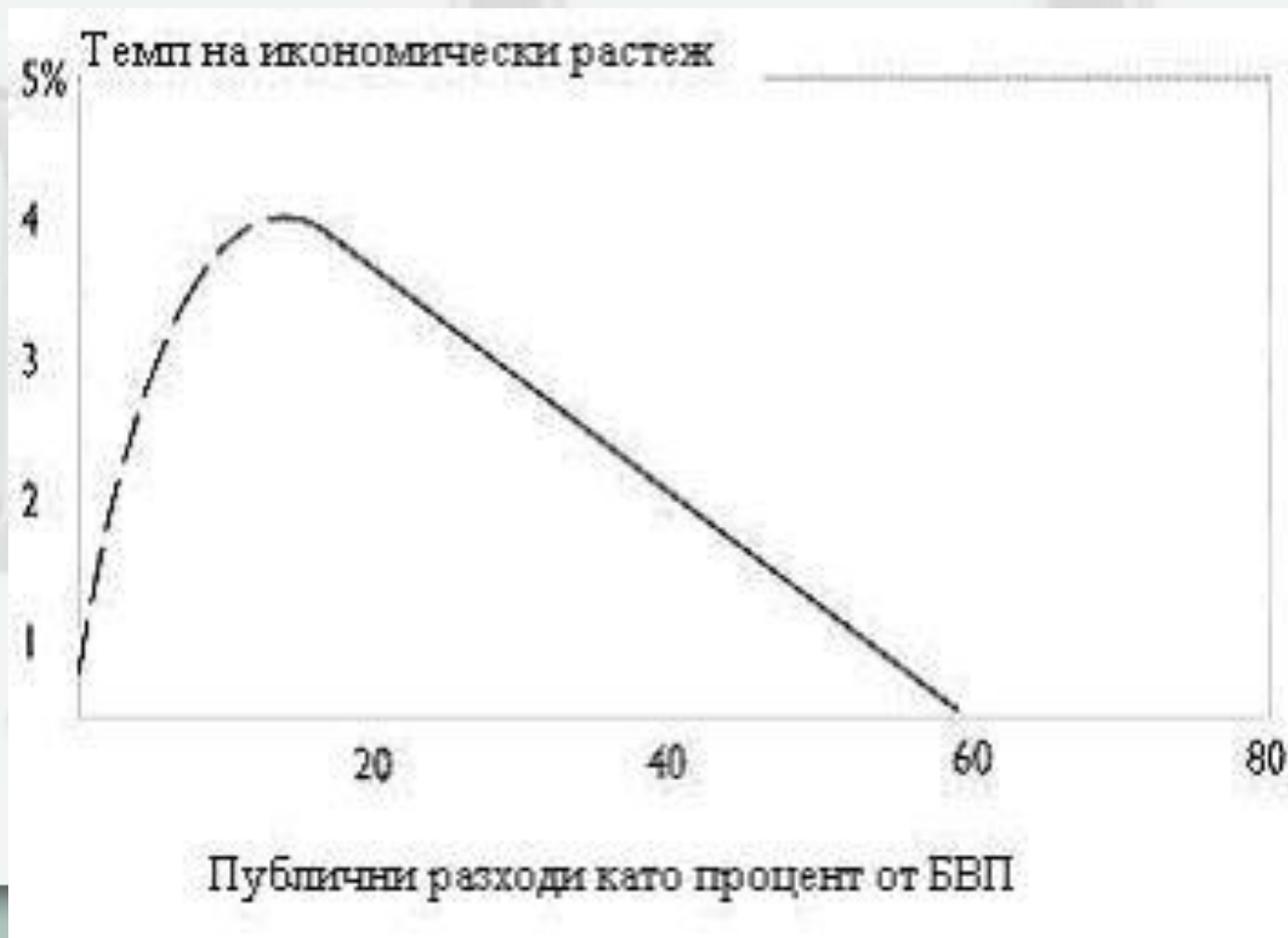
- По-ниски ставки
- По-малко време
- По-малко административни разходи
- По-малко лобизъм

Всяка преференция води до натиск за още.

Средни и пределни ставки

Един и същи данък може да се плати при различни видове ставки.

Данъци и растеж (крива на Ран)

Данъци и растеж

Иконометричният анализ с данни от ОИСР доказва, че **оптималният размер на държавата**, тоест размерът на правителствените разходи, който води до максимален икономически растеж, е **не по-голям от 25% от БВП** (при 95% доверителен интервал).

Бедна и богата страна

Еднаква данъчна политика?

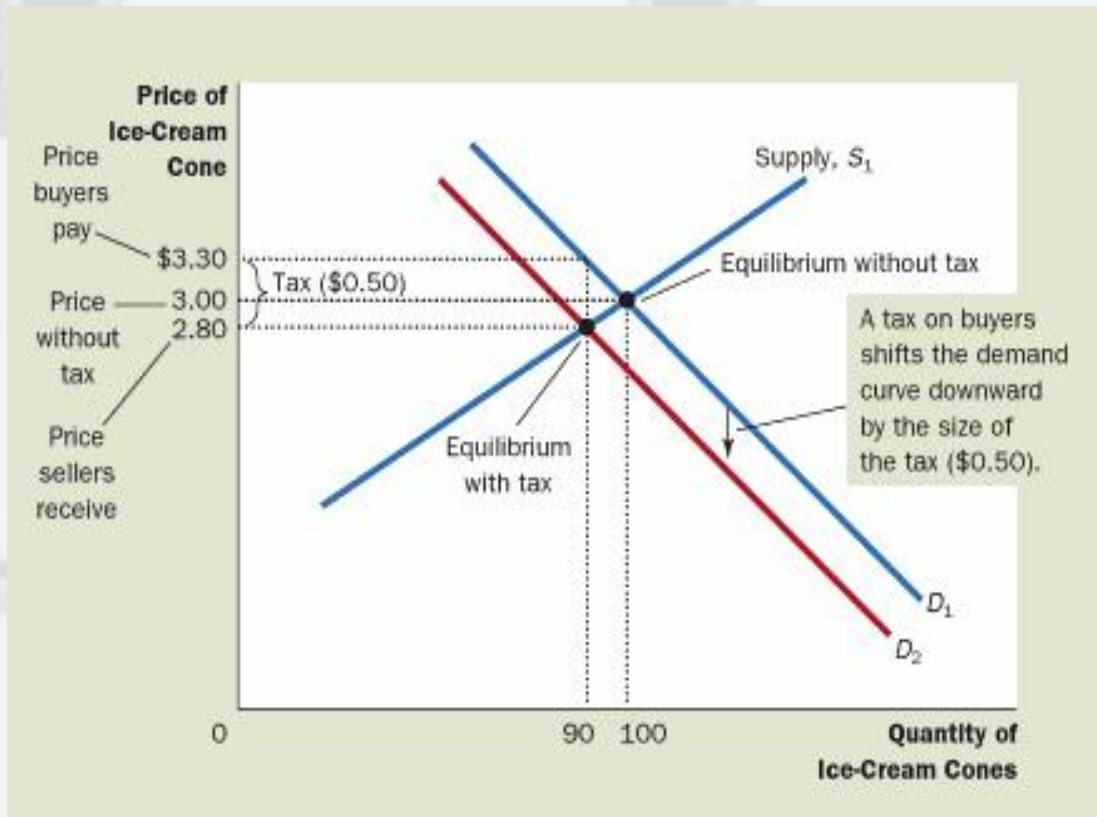
Различна тежест на растежа

Римска империя

Порочен кръг

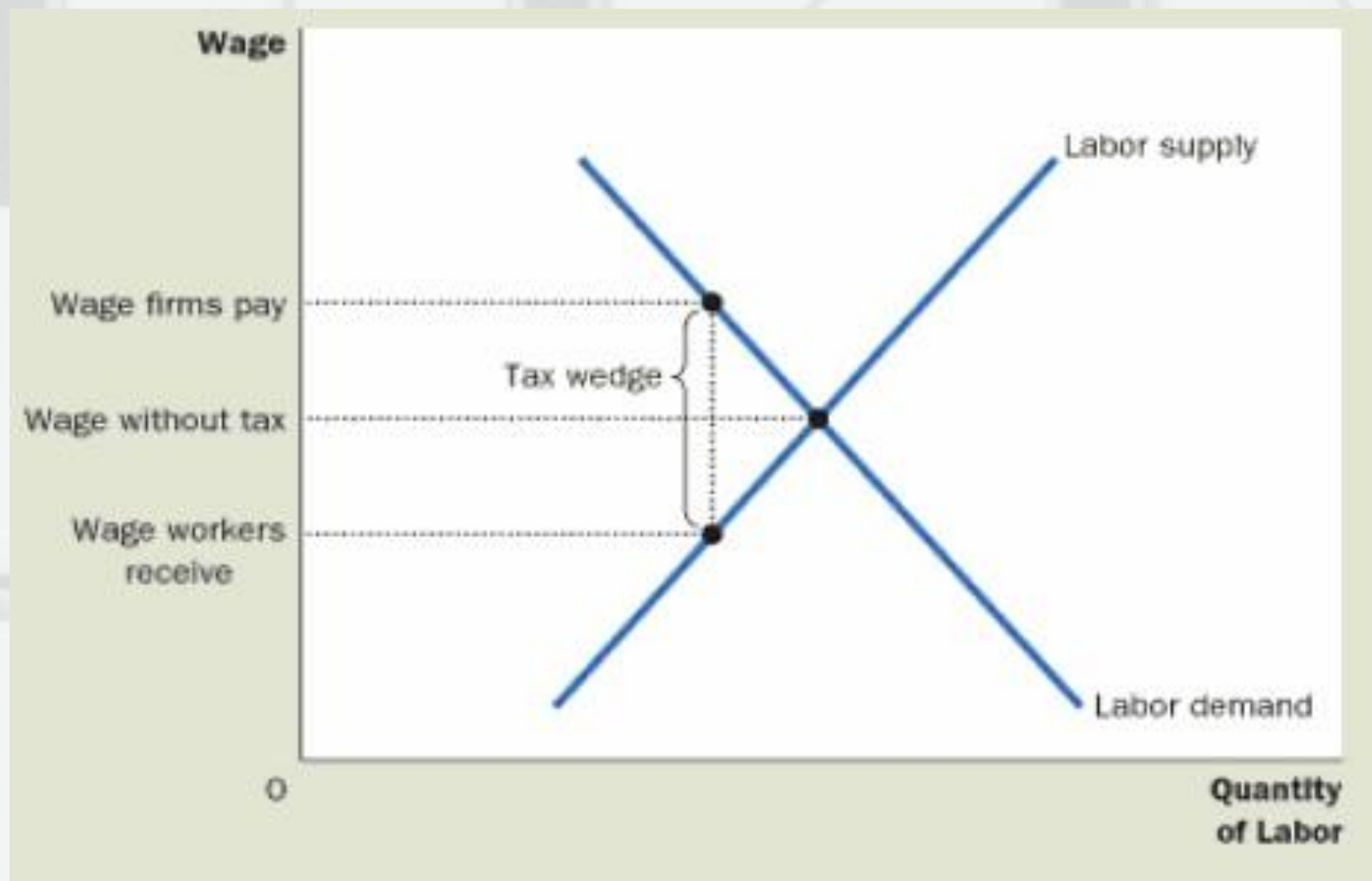
- увеличени разходи за бюрокрация, армия, социална държава
- увеличаваща се и все по-непосонима данъчна тежест
- избягване (законно и незаконно) на данъците
- край на държавата

Разпределение на данъчното бремене tax incidence

Според еластичност на търсенето/предлагането

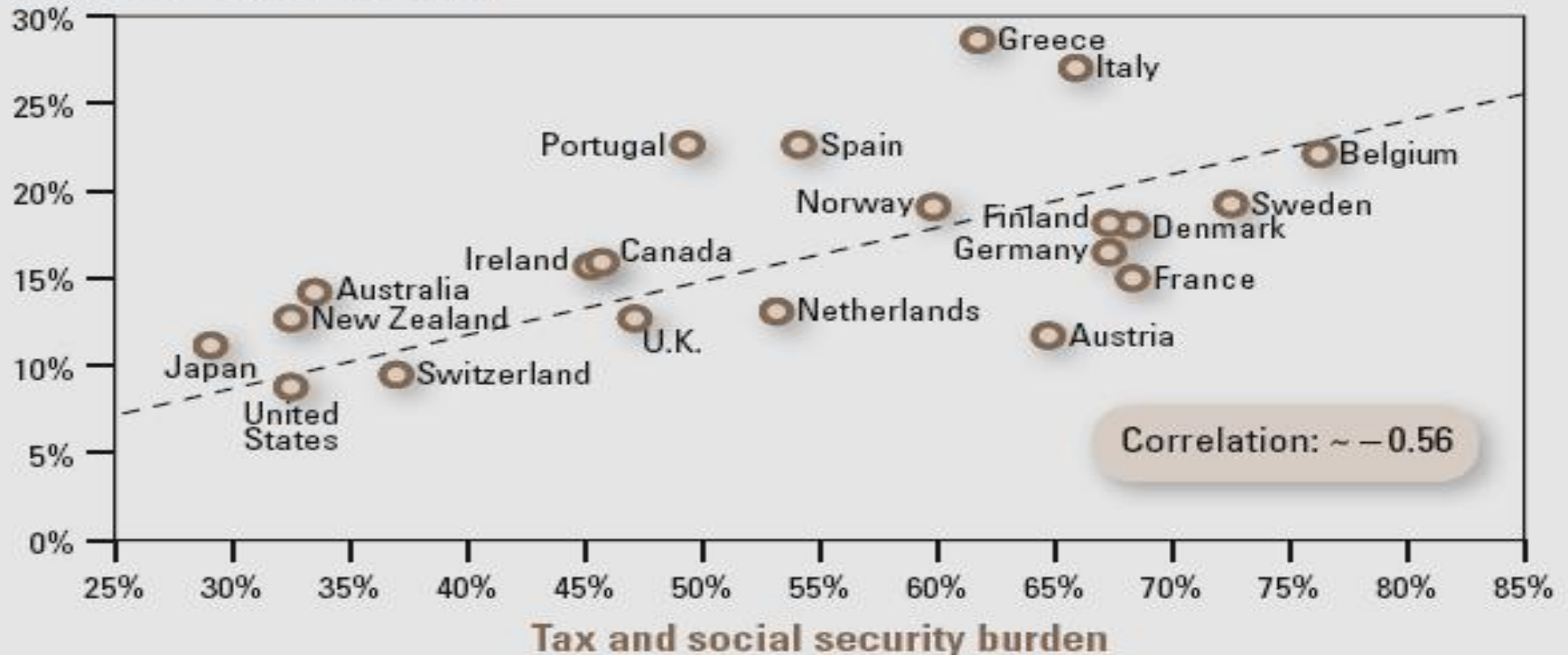
Данъчен клин

Данъци и сива икономика

Figure: The higher tax and social security burden in a country, the larger the shadow economy

Share of shadow economy

Note: Size of the shadow economy, calculated with the MIMIC and currency demand method. Total tax and social security burden of single average wage income earner (including social security payments from the employer) + value added tax. Sources: OECD, Paris, 2003; Schneider, 2003; and Enste (2003) with own calculations; Dr. Friedrich Schneider, Johannes Kepler University of Linz. Austria: A.T. Kearney analysis

Принципи

Хора с еднакви доходи да плащат еднакви данъци

Хора, които получават повече ползи от публичните услуги, да плащат повече

Хора с по-високи възможности за плащане да плащат по-висока сума на данъка (не задължително по-висока ставка!)

Всеки трябва да има принос, иначе става свободен ездач.

Данък

Прогресивен
Пропорционален (плосък)
Регресивен

(кратък или дълъг период)

CCCTB proposal

Article 86 *General principles*

1. The consolidated tax base shall be shared between the group members in each tax year on the basis of a formula for apportionment. In determining the apportioned share of a group member A, the formula shall take the following form, giving equal weight to the factors of sales, labour and assets:

$$\text{Share A} = \left(\frac{1}{3} \frac{\text{Sales}^A}{\text{Sales}^{\text{Group}}} + \frac{1}{3} \left(\frac{1}{2} \frac{\text{Payroll}^A}{\text{Payroll}^{\text{Group}}} + \frac{1}{2} \frac{\text{No of employees}^A}{\text{No of employees}^{\text{Group}}} \right) + \frac{1}{3} \frac{\text{Assets}^A}{\text{Assets}^{\text{Group}}} \right) * \text{Con'd Tax Base}$$

2. The consolidated tax base of a group shall be shared only when it is positive.
3. The calculations for sharing the consolidated tax base shall be done at the end of the tax year of the group.
4. A period of 15 days or more in a calendar month shall be considered as a whole month.